

Bolvári-Takács Gábor

Jászay Pál a történelem szolgálatában

Kétszáz éve, 1809. február 19-én született Abaújszántón Jászay Pál történész, akadémikus, egykori sárospataki diák, aki köztisztviselőként, Batthyány Lajos miniszterelnöki hivatalának vezetőjeként fontos szerepet játszott a reformkor és a forradalom „második vonalában”. Gimnáziumi és jogi tanulmányait egyaránt a Sárospataki Református Kollégiumban végezte. Közben két évet (1823-24) német nyelvtanulás céljából Késmárkon töltött, az ottani evangélikus líceumban, majd visszatérve Patakra 1829-ben befejezte a jogakadémiát. Ebben az évben hunyt el az intézmény országos tekintélyű alapító professzora, Kövy Sándor, akinek neve több mint három és fél évtizeden át (1793-1829) fémjelezte a pataki jogászképzést. Halála után tanítványa, Gortvay János került a tanszék élére. Kezük alól került ki a reformkor és az 1848/49-es forradalom és szabadságharc több, országos hírnévre szert tett vezetője, mint Fáy András, Kossuth Lajos, Madarász László, Szemere Bertalan vagy Teleki László. Fegyelemre méltó, hogy az 1848/49-es események „második vonalában” szintén sok egykori, s nemcsak jogász végzettségű pataki diákot találunk. Csak példaképpen említjük Almási Balogh Pál orvos-akadémikust, Széchenyi és Kossuth háziorvosát; Dósa Elek későbbi akadémikust, 1849-ben Marossszék kormánybiztosát; Duka Tivadar későbbi orvos-akadémikust, a Pénzügyminisztérium titkárát,

majd Görgey segédtsztjét; Erdélyi János irodalomtörténész-akadémikust, 1848-49-ben a Nemzeti Színház egyik igazgatóját, a *Respublica* szerkesztőjét; Fogarasi János nyelvész-akadémikust, aki a nádori hivatal titkára volt, 1848. áprilistól pénzügyminisztériumi tanácsos, majd a Kereskedelmi Bank kormányzója; Kazinczy Lajos ezredes, hadtestparancsnokot, a későbbi 15. aradi vértanút; Madarász József szerkesztőt, országgyűlési képviselőt.

Jászay joghallgatóként az ún. törvénygyakorlatát az abaúji alispán mellett töltötte, s kíséretében vett részt az 1825-27. évi pozsonyi országgyűlésen. A királyi táblai gyakorlatát pedig gr. Teleki József, a királyi tábla bírója, a tiszamelléki református egyházkerület és a pataki kollégium főgondnoka mellett végezte, aki megkedvelte őt, és kitüntetéses ügyvédi vizsgáját követően, 1832-ben magával vitte a magyar udvari kancelláriára gyakornoknak, sőt hat évig atyai gondossággal viseltetett iránta. Jászay fokozatosan előrelépett a hivatali ranglétrán (fogalmazó, majd titkár lett), emellett kibontakozott tudományos érdeklődése a magyar nyelv, illetve a történelem iránt. Ebben két személyes tényező segítette. Egyrészt pataki tanára, Csengery József, aki kiváló történész volt, s megkedveltette Jászayval a történettudományt és az oklevéltant. Másrészt maga Teleki, aki 1830-tól az MTA (eredeti nevén Magyar Tudós Társaság)

első elnökeként közvetlenül figyelemmel kísérhette védenca munkáját. Jászay a kancellárián kezdett hozzá a forrásfeltáráshoz: több mint ötszáz, jórészt addig ismeretlen oklevelet másolt le, így pl. a *Bécsi és a Münchener Kódex* magyarítása is az ő nevéhez fűződik. De nemcsak oklevelés emlékek iránt érdeklődött: 1841-ben az ő fordításában jelent meg magyarul Wildner Ignác bécsi jogtanár *Anyagi váltójog* c. szakkönyve. 1835-től rendszeresen publikált, írásai megjelentek az *Athenaeumban*, a *Figyelmezőben* és a *Tudománytárban*. 1836. szeptember 10-én – alkalmasint mentora, Teleki József közreműködésével – az MTA levelező, 1841. szeptember 3-án pedig rendes tagjává választották. Székfoglaló előadását 1842. november 21-én tartotta *A magyar nyelv történetének vázlatja* címmel, amely utóbb az MTA *1840-1842. Évkönyvében* látott napvilágot. 1843-ban publikálta *A szabad királyi városok szavazatjoga az országgyűléseken* c. kötetét, 1846-ban pedig *A magyar nemzet napjai a mohácsi vész után* c. monográfiát. 1848. január 26-án a bécsi akadémia is tagjául fogadta, kutatói munkásságát pedig 1849-ben az MTA Nagyjutalmával ismerték el.

Jászay pályáját az 1848-as forradalom alapvetően érintette. Mindenekelőtt köztisztviselői munkakörében történt lényeges változás: 1848. április 22-én a nádor őt nevezte ki tanácsosi rangban a miniszterelnöki hivatal egyik titkárává, amely tisztét a kormány fennállásáig ellátta. A döntésben minden bizonnyal közrejátszott, hogy Jászay jó érzéssel tudta megoldani a nehéz és kényes ügyeket. A hivatal beosztottjai közé részben a politikai igazgatásban jártas volt kancelláriai előadók, részben katonai szakértők kerültek. A teljes létszám nem haladta meg a tíz főt: két titkár (az egyik Jászay, a másik egy katonai szakértő), egy fogalmazó,

egy irodaigazgató (aki egyben Batthyány személyi titkára is volt), egy sorjegyző (utóbb irattárnok), két írnok, egy ajtónálló és két szolga. Látható, hogy Jászay ténylegesen a hivatal vezetőjeként működött, különösen azért, mert a katonai titkárok többször váltották egymást. A kormányzati struktúra 1848. szeptemberi átalakulása után az Országos Honvédelmi Bizottmány elnöki irodáján is tovább dolgozott, 1848 novemberéig. A szabadságharc kibontakozása után azonban az egyre erőszakosabbá váló eseményektől meghasonlott, a közszolgálatból kilépett, de erkölcsi kötelességének érezte, hogy a kivégzett Batthyány miniszterelnök özvegyét támogassa.

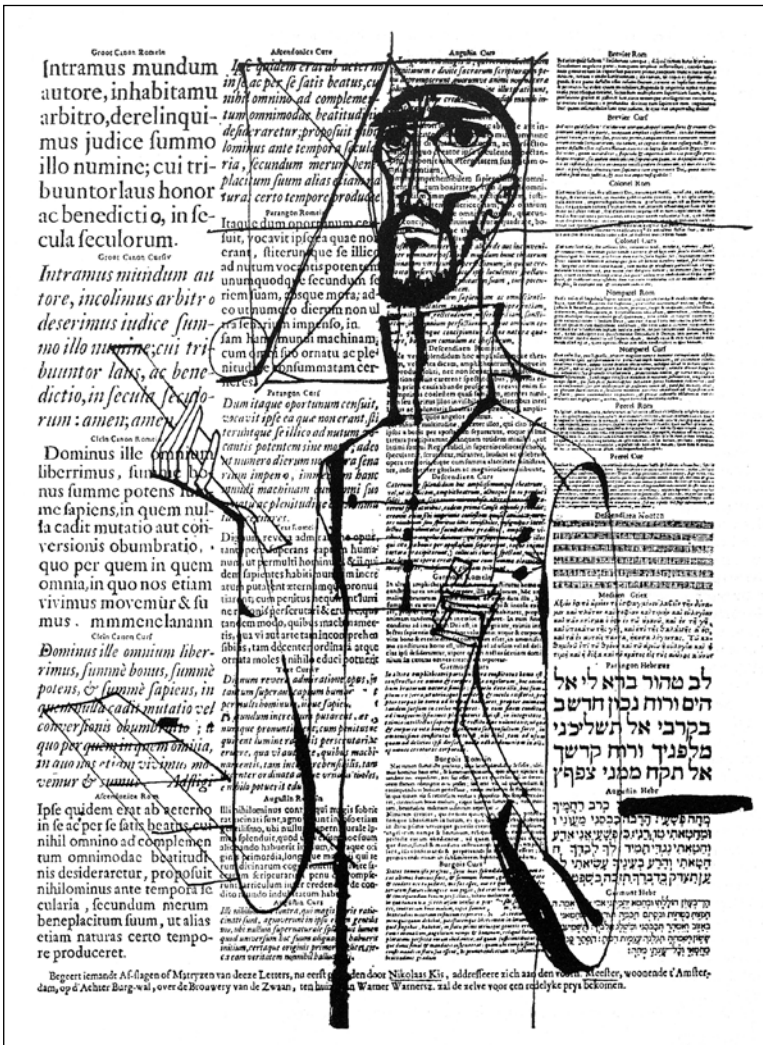
Jászay a szabadságharc bukása után visszavonult Abaújszántóra. Nem vett részt semmilyen társasági életben, erejét és idejét történeti kutatásokra koncentrált. Sajnos erre már kevés ideje maradt. 1852-ben – a poros levéltárakban való kutakodások egyfajta szövődményeként – tüdővérzést kapott, s december 29-én meghalt. A Magyar Tudományos Akadémián 1853. január 31-én Toldy Ferenc, a testület főtitkára mondott fölötte gyászbeszédet. Két év múlva ő rendezte sajtó alá Jászay másik fő művét, *A magyar nemzet napjai a legrégebb időkől az aranybulláig* c. monográfiát, amelyen a szerző a halála előtti három évben éjjel-nappal dolgozott. Jászay tudományos hagyatékát, kéziratait, jegyzeteit – mintegy negyven kötet terjedelemben – a Magyar Nemzeti Múzeum 1869-ben az örökösöktől megvásárolta. Félezer oldalas *Naplóját* pedig – amelyet 1828-tól, pataki jogász korától kezdve hun-szkíta írásjegyekkel (!) vezetett, s amelyben életének majd' minden szakaszáról, a hozzá közel álló személyekről részletesen szó van – Czékus László evangélikus lelkész fejtette meg, s az MTA segítségével az *Irodalomtörténeti*

zemplé

Közlemények 1894-1896. évfolyamaiban publikálta. Jászay Pál viszonylag rövid élete a történelem szolgálatában telt el, két vonatkozásban is. Köztisztviselőként cselekvő részese, alakítója volt a magyar történe-

lem kimagasló hatású és jelentőségű periódusának, a reformkornak és a '48-as forradalomnak, kutatóként pedig alapvető történeti források feltárásával, szakszerű elemzésével és értékelésével tette le névjegyét a magyar tudomány asztalára.

In memoriam Tótfalusi Kis Miklós, 1967, collage

Tamás Edit

A Bodrogköz tájmonográfiája

Tudományos életünk szereplői közül sokan büszkén vállalják szoros kötődésüket szülőföldjükhöz. Közéjük tartozott a közelmúltban tragikusan elhunyt Tuba Zoltán, az MTA doktora, egyetemi tanár, a Szent István Egyetem Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Növénytan és Ökofizikai Intézetének igazgatója. Tuba Zoltán Zemplén szülőtte, középiskolai tanulmányait a Sárospataki Református Kollégium (akkor Rákóczi nevet viselő) Gimnáziumában folytatta. Érettségi után került el Sárospatakról, kötődése azonban haláláig megmaradt a város, a táj, a Bodrogköz felé. Szellemi megújulásának energiája itt gyökerezett. Messzi földrészek kutatói kihívásai, nemzetközi szakmai sikerei közepette is vonzotta a Bodrogköz természeti, társadalmi értékeinek feltárása, feldolgozása, közzététele.

Tuba professzor természettudós volt. A TUDÓS emberek azon nagyszerűségével, amellyel egységében tekintette át világunkat, a környezetet és benne az ember alkotta műveket. S még valami fontosat éreznünk kell munkássága kapcsán: *„Ajánlom e könyvet a Bodrogköz egykor élt népének emlékére, jelenkori és jövőbeli lakóinak hasznára és örömére”* – írta a most ismertetett kötet ajánlásában az első oldalra. Érezzük a szó igazi jelentését: *örömére*. Talán azon ember nagyszerűsége köszön vissza ebből a szóból, akinek a szülőföld szeretete, kutatása, az alkotás valódi örömet okozott, s másoknak

is hasonló szellemi „örömöket” kívánt. Ez a lelkesedés érződött az ismerősök, a régi barátok, s az újonnan megismert kollégák, érdeklődők, az itt lakók irányában is. Ezt éreztem magam is 2006-ban, amikor Tuba Zoltán kapcsolatba került a Bodrogközi Művelődési Egyesülettel, céljaival, vállalt feladataival. A szakmai munkájában hosszú évek óta jelen levő Bodrogköz-kutatása ekkortájt lépett új, magasabb szintre. A professzor úr régi vágyát, elhivatottságát teljesítve, ekkor szólította meg a magyarországi tudományos élet vezető kutatóit s a pályájukon akkor induló fiatalokat, hogy a különböző tudományágak lehetőségeit felhasználva egy tájmonográfia kutató, alkotó és összegző munkájában részt vegyenek. Az általa megszólítottak jelentős része már évek óta tudományos kutatásai révén kapcsolódott a Bodrogközhöz, tagja volt a Bodrogközi Művelődési Egyesületnek, a Sárospatakon szervezett tudományos konferenciákon jelen volt. A Bodrogközi Művelődési Egyesület és a Tuba Zoltán által elindított kutatói szándékok 2006 nyarán szerencsésen találkoztak, s egy tudományos konferencián nagy nyilvánosságot is kaptak. *„A magyarországi Bodrogköz biológiai, földrajzi, történelmi és egyéb értékei”* című két napos konferencia Sárospatakon és Pácinban került megrendezésre a *Zemplén népessége, települései* konferenciasorozat 6. tanácskozásaként, Tuba Zoltán és e sorok írójának a szervezésében. A rendezésben

közreműködött a Bodrogi Művelődési Egyesület, a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma, a Szent István Egyetem MKK Növénytan Tanszéke, az MTA Miskolci Területi Akadémia Szakbizottsága és az MTA Ökológiai Bizottsága. Tuba Zoltánnak már a konferencia előkészítésekor határozott elképzelése volt arról, hogy az előadások anyaga, a legújabb kutatási eredmények egy kötetben megjelenjenek. A konferencia húsz előadásával szemben azonban a közelmúltban megjelent mű a 2006-ban Sárospatakon elhangzott előadásokat mind témában, mind terjedelmében többszörösen felülmúlja. A 2008 decemberében Tuba Zoltán szerkesztésében elkészült *Bodrogi* című tájmonográfia a Lorántffy Zsuzsanna Szellemében Alapítvány kiadása. Az Alapítványt Tuba Zoltán felesége hozta létre, így a kötet kiadásának teljes lebonyolítását lényegében az alapítók vállalták magukra. Az 1179 (+ 20 színes) oldalas művet a természetrajzi, történeti és gazdaságföldrajzi fejezetekben társszerkesztőként Frisnyák Sándor jegyzi.

A tájmonográfia – három bevezető tanulmányt követően – 12 fejezetben 66 tanulmányt tartalmaz. A szerkesztő a Bodrogi című írásában megfogalmazza a kötet vállalt feladatait: az Alsó-Bodrogi földrajzának és élővilágának bemutatását. Szirmai Orsolyával közösen jegyzett cikke mint földrajzi kistáját mutatja be a magyarországi Bodrogi. A Bodrogi – mint tudjuk – a politikai határok által Alsó- (magyarországi) és Felső-Bodrogi-re osztott. A földrajzi táj oszthatatlanságára tekintettel a kötet bevezető egységében Bogoly János tollából a Felső-Bodrogi természetrajzának legfontosabb jegyeiről is olvashatunk.

A kötet első egységének az első fejezetében a *Bodrogi természetrajzáról* szólnak Sümegi Pál, Lóki József, Félegyházi

Enikő, Vitányi Béla, Németh Ákos, Füleky György, Farkas Csilla, Flachner Zsuzsanna, Korecsny Károly, Boros László tanulmányai. Ők a Bodrogi geológiai felépítését, fejlődéstörténetét, képződményeit, felszínét, éghajlatát, talajait, vízrajzát, vízrendszerét mutatják be. A második fejezetben a szerzők a *Bodrogi történeti és gazdaságföldrajzát* dolgozták fel. Frisnyák Sándor, Boros László, Dobány Zoltán, Hajdú Zoltán, Tamás Edit, Kókai Sándor, Frisnyák Zsuzsa, id. Tuba Zoltán, Boros László, Valter Ilona, Dankó Katalin, Ringer István, Szörényi Gábor írásaikban a Bodrogi történeti földrajzával, településrajzával, közigazgatási földrajzával, a népesség etnikai viszonyaival, demográfiai jellemzőivel, a közlekedéssel, illetve a középkori településekkel, a régészeti és építészeti emlékekkel, a legújabb régészeti kutatásokkal foglalkoztak. A harmadik fejezetben a *Bodrogi néprajzáról* olvashatunk: Takács Péter a Bodrogi 18. századi népéletéről, Viga Gyula a bodrogi táj kiélésének formáiról, Boros László a halászatról foglalta össze kutatásait.

A kötet második nagy egysége a *Bodrogi élővilága és ökológiája*. Tuba Zoltán bevezető tanulmánya mellett a terület 19-20. századi élővilágának legismertebb kutatóival ismerkedhetünk meg. Utóbbiak közül a Sárospatakon is tanulmányokat folytató Hazslinszky Frigyes Ágostot (1818-1896), a Zemplén vármegye tisztii főorvosaként tevékenykedő Chyzer Kornélt (1836-1909), a Sárospataki Református Kollégium Gimnáziumának tanáraként ismert Egey Antalt (1903-1994) és a Sárospataki Református Tanítóképző tanáraként néhány évet itt töltő Hargitai Zoltánt (1912-1945) emelte ki a kötet szerkesztője. Az első fejezetben a *Növényvilágról* van szó. Tuba Zoltán, Jakab Gusztáv, Sümegi Pál, Egri Károly, Kiss

Keve Tihamér, Ács Éva, Szabó Katalin Éva, Farkas Edit, Kis Gabriella, Szirmai Orsolya, Nagy János, Czóbel Szilárd, Cserhalmi Dániel, Gál Bernadett, Szerdahelyi Tibor, Marschall Zoltán, Ürmös Zsolt, Fogarasi Gábor és Hidy Dóra írásai a botanikai és ökológiai kutatás történetétől kezdve a környezettörténet, a gombavilág, az alga-, a zuzmó-, a moha-, az edényes-flóra, a növénytársulások áttekintésén át folytatódik. Olvashatunk a florisztikai értékek bemutatásáról a hazai és nemzetközi védettségi nyilvántartások alapján. Megtudhatjuk, hogy a Bodroglak jelentősége nem csupán a több mint 800 edényes fajnak köszönhető, hanem a nagyszámú védett fajnak is. Külön bemutatják a Long-erdő vegetációját és a pácini kastélyparkot övező ártéri erdőt. Színes térkép segítségével tanulmányozhatjuk a Bodroglak vegetációs egységeit. Az *Állatvilág*ot bemutató fejezetben Hegyessy Gábor, Zsuga Katalin, Pekli József, Dévai György, Miskolczi Margit, Jakab Tibor, Müller Zoltán, Sárospataki Miklós, Dudás György, Gallé Róbert, Papp Viktor Gábor, Varga János, Uherkovich Ákos, Varga András, Harka Ákos, Puky Miklós, Schád Péter, Somlai Tibor, Nagy Károly, Béres István és Bihari Zoltán tanulmányait olvashatjuk. Ez a fejezet a kutatástörténet, a zooplankton közösség, a szitakötő-, a futóbogár-, a poszméh-, a pók-fauna, a tegzesek, a puhatestűek, a hal-, a kétéltű-, a hüllő-fauna, a madarak, az emlősök bemutatására vállalkozik. A következő fejezetben a *bodroglaki vizes ökoszisztémák kutatásának eddigi eredményeit* összefoglaló tanulmányt Czóbel Szilárd, Horváth László, Tuba Zoltán, Cserhalmi Dániel, Péli Evelin, Gál Bernadett, Szirmai Orsolya, Nagy János, Szerdahelyi Tibor, Grosz Balázs, Fogarasi Gábor, Rabnecz Gyula jegyzi. *A Bodroglak természetes árterének sajátosságait és*

jelentőségét Tuba Zoltán tekintette át. *A Bodroglak természet és környezetvédelme* fejezetben Bihari Zoltán, Tuba Zoltán, Mercsák József László, Firmánszky Gábor, Sallai Ferenc írását olvashatjuk. *A tájhasználat múltja és jelene* fejezetben Nagy Dezső, Farkas Szilvia, Kupi Károly, Molnár Géza, Koncsol László írása kapott helyet. *A (közel)jövőben* című fejezetben Mika János *A közeljövőbeli éghajlatváltozás sajátosságainak becslése a Bodroglak (tágabb) térségében* című írását olvashatjuk. Végül a *Művészszemmel a Bodroglakban* című záró részben Borsi Antal, Barnóth Zoltán, Ilnáth Marianna, Kormos Éva alkotásai és ifj. Tuba Zoltán fotói kaptak helyet. A tájmonográfia magyar, angol és szlovák nyelvű összefoglalókkal zárul. Ezt követi a mű nyolcvan szerzőjének bemutatása, majd húsz oldalnyi színes képmelléklet. A kiadvány minőségét jelzi, hogy a szerzők között tucatnyi akadémiai doktor, egyetemi tanár, kandidátus, számos PhD fokozattal rendelkező kutató található, akik munkahelyeik szempontjából hét egyetemet (Budapest, Debrecen, Gödöllő, Miskolc, Pécs, Szeged), három főiskolát (Eger, Nyíregyháza, Szarvas), négy MTA kutatóintézetet, hét további állami kutató intézményt, négy tudományos, illetve környezetvédelmi szervezetet, négy hazai és egy határon túli múzeumot, négy gimnáziumot és három gazdasági társaságot képviselnek. A kötet hiánypótló. A magyarországi Bodroglak természetrajzáról átfogó, önálló tudományos monográfia ez ideig nem jelent meg – olvashatjuk a kötet bevezetőjében a szerkesztő szavait. Ezzel a monumentális vállalkozással alapvetően megváltozott a terület kutatottsága, feldolgozottsága. Jelleget, műfaját tekintve előzmények nélküli alapozó munkát, természettudományos kistáj-monográfiát tettek a tudományos élet és az érdeklődők elé Tuba Zoltán és

munkatársai. A szerkesztő remélte, hogy vállalkozásával mind szemléletében, mind módszerében hagyományt teremt. A kötetet kézbe véve, beleolvasva, a professzor úrral beszélgetve érezhettük, hogy Tuba Zoltán azon nagyszerű tudósaink közé tartozott, akik büszkén vállalják a tájhoz emberi gyökerekkel és érzelmekkel való kö-

tődésüket. E példaértékű vállalkozással a szerkesztő (s jelentős részben szerző) bő fél évszázados Bodrogköz iránti rajongását álmodta meg és keltette életre. Az alázattal elvégzett nagyszerű munkát megköszönve fájdalmasan vesszük tudomásul, hogy a Bodrogköz-tájmonográfia Tuba Zoltán búcsúajándéka lett szülőföldjének.

(Bodrogköz. A magyarországi Bodrogköz tájmonográfiája, szerkesztette: Tuba Zoltán, társszerkesztő: Frisnyák Sándor. Lorántffy Zsuzsanna Szellemében Alapítvány, Gödöllő–Sárospatak, 2008)

In memoriam Tótfalusi Kis Miklós, 1967, collage

Tusnádý László

Maradandó emlék Kazinczy földjéről

Szép és érdekes művet tart a kezében az olvasó. Kováts Dániel *Sátoraljaújhely helynevei és történeti topográfiája* c. munkája egy kisváros (a hajdani megyeszékhely) és a jelenleg hozzá tartozó települések (Károlyfalva, Rudabányácska, Széphalom) helyneveit gyűjtötte össze, s történeti topográfiáját tekintette át. Ércnél maradandóbb emléket állítva a hamarosan hétszázötvenedik születésnapját ünneplő városnak, azáltal, hogy megszólal minden rög, melyből az itteniek teste véttetett, melybe oly sokan visszatértek. Teték a dolgukat, valamit maguk után hagytak, és a fejfákon, az omlatag sírokon is horatiusi reményfény dereng: non omnis moriar (nem hal meg minden).

Mindez valóban benne van ebben a tudósi munkában, a rengeteg adatban, amelyet egy költői ihletésű, kiváló ember nyújt át a jelennek és az utókornak? Én benne látom, mert bár hatvan éve vagyok újhelyi lakos, a saját utcámról is minőségileg többet tudtam meg e könyv által, mint amennyit a helyi emlékezet őrzött. Porosodó, esendő, oly könnyen elmúlásörvénybe hulló iratok szólnak a múlttól; a halottakban elégett idő elevenedik meg újra, lélekidézés történik – látszólag a „legszárazabb” adatok segítségével.

Mindig is szerettem a szótárak, lexikonok és hasonló jellegű könyvek tanulmányozását, mert az esendőség-létből kitekinthettem. Úgy éreztem, hogy a „rész szerinti” valóság mélyén végre meglátha-

tom a lényegét, az eszmét, mindazt, ami örök az adott jelenségben. Lám, a nagyon messziről nézve kicsinek látszó világunk is mily bonyolult! Mily nagyszerű, és mennyi és mennyi történés híre íródott bele „árulkodó” helyneveinkbe!

A számítógépek világában élünk. Valamit keresünk. Megjelenik a képernyőn a Föld, hazánk, városunk, akár egy utca is – térképek végtelen szövevénye, rengeteg adat a történelemből, de a kedves utca csak egy vonal, a szeretett otthon csak egy picit pont, és nincs tovább. Ez nem „világközpont”, hozzá nem fűződik világtörténelmi adat, hanem a mi közvetlen gyökerünk, az egyéné, az egyszerűé, nem az általános ember, nem egy nép teljes múltja jelenik meg előttünk Kováts Dániel bámulatos munkája által, hanem az a másutt, így összességében fel nem lehető mikrokozmosz, amely által lehetünk igazán a nagy egésznek is a részei. Ahol a szóbeli közlés elakad, segít az ernyedetlen szorgalom, a kitaró munka – a levéltári kutatás, amely által a mi közvetlen otthonunk kapcsolódik bele abba a lelki „világhálóba”, amely által szilárdabb lesz emberi méltóságunk, léttudatunk, mert olyan gyökerekre, emlékekre is rácsodálkozhatunk, amelyekről korábban fogalmunk sem volt. Gyermekkoromban egy idős embertől hallottam, hogy a Bathány utcában is kárt okozott az árvíz 1913-ban. A lexikonban megtaláltam ezt az évszámot és eseményt a Rákóczi utca

kapcsán. A tér és az idő koordináta-pontjait érzékeljük életünk során. „Logorare la vita” (elkoptatni az életet) – mondja az olasz, és ennek a nagy művelődésű népnek a gondolkodása, remek alkotásai azt hirdetik, hogy ez ne legyen igaz: jussunk el a magasabb minőségbe! Valójában erre törekszünk, ha szeretjük környezetünket, megőrizzük emlékeit, mert azok nem csupán szomorúságnak, meghasonlásnak, csalódásnak a tanúi, hanem a boldogságnak is, a magasabb minőségnek. Hazánk minden röge szent a számunkra, sőt, mindazok a helyek is, ahol népünk tiszta szellemi kincseit örökül hagyta az utódok számára. Van, ahol az ivadékokra indián sors vár, de a dülöneveket, a helyneveket a nyelvvel együtt tartják meg a jobb sorsot érdemlő testvéreink – nyelvtársaink (Nagyszébenben tanultam ezt az érdekes szót).

Volt idő, amikor erdélyi és felvidéki magyaroknak tartottam olasz és magyarórákat. Többen voltak, akik magyar nyelvtant alig-alig tanulhattak. Ezért tanulságos volt a számomra minden olyan jelenség, amelyet ösztönös ismeret, megérezés alapján is remekül tudtak a tanítványaim, és az anyanyelvünk belső látása, lelkének ismerete segítette őket a tanulásban. Olykor pár perc alatt tisztáztunk kérdéseket, amelyeket idehaza sem szokás érinteni, mert a magas szintűnek hitt elmélet sokszor felfalja a gyakorlat örömét. Külön izgalmas kérdés a számomra, hogy tudják-e a tanítványaim azt, hogy a jelentéssel nem rendelkező helyneveinkhez hogyan illeszkednek határozóragjaink. A használatot mindenki remekül tudta, még a régi alakokat is (Pécsett, Győrött), de olyan tanítvánnyal még nem találkoztam, aki a szabályt is tudta volna. Történetesen azt, hogy belső helyhatározóragot kell használni, ha a településnév végződése m, n, ny, i, j (többnyire az r végződésű is ide

tartozik), a többi esetben külső helyhatározórag szerepel (Debrecenben, Tokajból, Ópályiba, de Miskolcon, Szerencséről, Regécre). Az idegen nevek esetében viszont mindig belső helyhatározóragot használunk. Ez utóbbi esetre voltam kíváncsi, és csakis ezért említettem rég volt városaink Trianon utáni új nevét. „Ezek milyen ragot kapnak a magyar beszédben?” – kérdeztem. Csodálkozva néztek rám a tanítványaim, és egyhangúan jelentették ki: „Mi azokat sohasem használjuk, ha magyarul beszélünk.”

A fenti útról jobb hazatérni. Olyan „kalandozásra” indulok, amely csak kezdete egy lehetséges hosszú szellemi hódításnak. A folytatást ki-ki végezze el a maga szórakozásának, szellemi kíváncsainak megfelelően! A Batthyány utca kapcsán 1902-ből találtam meg az első adatot. Majd arról értesültem, hogy 1910-ben utcánk hajdani lakói azt kérték, hogy a Bajza utcával kössék össze az övéket. Ugyanebben az évben egy villanylámpa felállítását is kérték. Általános iskolai kémiantanárként a Bajza utcában lakott, és különös izgalommal beszélt gyermekkori élményéről, arról, hogy a pincéjükben réges-régi koporsók is heverték. Mindez azért lehetett, mert valaha ott egy régi temető volt. 1964-ben egy útépítéssel foglalkozó szakemberrel utaztam Miskolcra. Tőle hallottam, hogy a főutca építése során több alkalommal sírokra bukkantak. Nem világos, hogy ezek a sírok és a Bajza utcaiak egy nagyon régi, esetleg középkori temető maradványai-e, mert a meglévő hivatalos dokumentumok szerint a Bajza utca építésekor a református temetőt megkímélték. A régi elbeszélés háttérében érdekes és tanulságos adatok bukkannak elő ebből a könyvből: „Evva-telek. 1902. A ref. temető és Evva telke között még kiépítetlen u. Bajza utca lesz”. Ki gondolta volna, hogy a mi utcánk régebbi, mint a Bajza utca?

Minél több adatot tud meg az ember, annál inkább kíváncsi további tényekre; ilyen a következő is: Felüljáró út, 1922: „a Berecki felé vezető és a vasúti töltés fellett elvonuló ú. n. felüljáró út a csehekkel közössé lett”. Ez is tény – vitathatatlanul könyörtelen igazság, mert egy bizonyos gázság értelmében a Rongyva hajózható folyóvá lépett elő. Erről a világ „főurai” döntöttek. Újhelyi létem elején ezt a helytörténeti hírt hallottam a legtöbbször, és ez győzött meg arról, hogy az igazságért küzdeni kell, még akkor is, ha a felszín mást mutat – gyalázatos és hazug mázt mutat. Így vésődött emlékezetembe az ártatlan kicsi patakunknak, a Ronyvának a szerintem sértő megnevezése, amely nem is a kis patakra, hanem inkább a rongy-emberekre utalt. A kétségbeesés jelét láttam benne. Több mint fél évszázad után a Kováts Dániel könyvéből elővillanó emlék győzött meg tévedésemről. Ebben szerepel az 1871-es adat: „Rongyvára járó”. Mit érezhettek elődeink 1922-ben és a következő években, amikor az emberemlékezet óta magyar városban közös cseh-magyar úton kellett járniuk, és a szomszéd utca lakója idegen állampolgár lett? Háborús sebek sajogtak a lelkekben. Az érzéseket talán már árnyalni sem tudták. A Köztemető felső részén ezernél több első világháborús halott síremléke katonásan állt akkor, most megdőlvén menetelnek a felkelő nap felé...

Túl messzire mentem? Saját emlékeimet akarom-e idézni, vagy egy könyvről írni? Azt hiszem, ennek a könyvnek nagy érdeme az is, hogy az adatok olyanok, mint a kicsi kavicsok, homokszemek, a lélekbe hullanak, és az emlékek gyöngykagylója termi a maga kincseit. A könnyekből erőt merítünk, mert látnunk kell, hogy megtöretés és megaláztatás után is tudunk élni. Emberi nagyság szép és örök tanúságtétele van egy-egy szinte feledésbe hulló

dűlőnév mögött. Ilyen lelkülettel olvasom ezt a könyvet. Elidegenedett világunkban a létfolytonosságunk örömhíreit mondják el a sok esetben szürkének, esetlegesnek látszó tükörcserepek, mozaikdarabok. Csak látni kell, rá kell csodálkozni egy-egy különös névre, adatra, és elindulhat – elkezdődhet saját létünk, múltunk egyedüli regénye. A tűnt idő nyomában úgy haladunk, hogy pontos útikalauzunk van. Tudom, sok esetben egy-egy pislá fény küldi végsőnek hitt sugarát, de így a társakkal együtt egyre inkább oszlik a titok homálya. Megtörik az elmúlás jege, bilincse, és beköltözik szívünkbe a megmaradás hite és reménye.

Örömmel mondom, hogy még nem „zárkóztunk fel” teljes lendülettel a természetet felfaló, pusztító „modern” társadalomhoz. A halál „civilizációja” itt még nem győzött minden szempontból. Ám bizonyos „eredményei” már vannak, a kór terjed, és a kár növekszik. A Long-erdőt már Kossuth Lajos is védelmezte. A mostani rendőrség kevesebb eredménnyel. Boldogan olvasom az ősi fákról szóló híreket, adatokat: a Long-erdőben Waldbott báró a fákat (a rendkívülieket) állítólag a gyermekeiről nevezte el. „Mária-fa: 150-200 éves fehér nyár, mellmagassági kerülete 512 cm.” Mélyút: vízmosásban vezető út a Szava-hegy alatt: 1802: „in via profunda Mély út dicta”. Mily szívesen járok arra családtagjaimmal, rokonaimmal együtt, mintha egy jobb és tisztább világba érkeznék!

Nem tudom, városunk hány lakója indul el az emlékezés fonalán e könyv segítségével. Azt kívánom, legyenek egyre többen, mert becses munka ez nem csupán nekünk, hanem az egész magyar nyelvű közösségnek. Ihlető hatása, hogy bárhol éljen is az olvasó, ébredjen fel benne az érdeklődés saját szülőhelyének, lakhelyének, településének hasonló nevei iránt. Lássá meg, hogy a régiek emlékezetéből,

a megsárgult lapokról nem esetleges, feledésre ítélt nevek bukkannak elő, hanem a múlt tanúi szólítják meg. A lét-karavánúton haladó ősokeket magával sodorta az idő szele, de van, ami megmarad: épp ezek a látszólag egyszerű, de felsugárzó nevek.

A történelem során Sátoraljaújhely hol az erdélyi fejedelemséghez, hol a Felvidékhez tartozott. Így ez a hely valamelyest innen is, onnan is megmaradt, akár egy

„emlék-kövecske”. Itt a magyar nyelvűség, az ősi hagyomány, létünk folytonossága (ha bizonyos szempontból töredezetten is) Árpád fejedelem óta a mai napig fennáll. S bár nem tudhatjuk, mire ébredünk a következő reggel, legyen reménységünk forrása Kováts Dániel legújabb könyve! Sok múlik az ilyen munkákon, mert a lelki sivatagosodás veszélye legalább olyan nagy, mint a természetet fenyegető – földrajzi.

(Kováts Dániel: Sátoraljaújhely helynevei és történeti topográfiája. A Sátoraljaújhelyi Kazinczy Ferenc Múzeum Füzetek VI., Sátoraljaújhely, 2008. Szerkesztőségünk felhívja a figyelmet a most ismertetett mű tematikai-módszertani előzményeire is: Kováts Dániel: Az abaúji Hegyköz helynevei. A Sátoraljaújhelyi Kazinczy Ferenc Múzeum Füzetek IV., Sátoraljaújhely, 2000; Balassa Iván – Kováts Dániel: Sárospatak határának helynevei. A Sárospataki Rákóczi Múzeum Füzetek 33., Sárospatak, 1997; Balassa Iván: Sárospatak történeti helyrajza a XVI-XX. században, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc-Sárospatak, 1994)

Baják László

Zempléni epitáfiumok a Magyar Nemzeti Múzeumban

A közelmúltban jelent meg a Magyar Nemzeti Múzeum címeres halotti emlékeiről szóló feldolgozás, amelyet e sorok írója rendezett sajtó alá. A kötetben közölt, a raktárak mélyéről előbányászott több mint félszáz epitáfium többsége eddig még a szakmai közönség előtt is ismeretlennek számított. A teljes fennmaradt magyarországi emlékműanyagot figyelembe véve igen korainak számító, mintegy tucatnyi 17. századi darab között olyanok is akadnak, amelyek számot tarthatnak a zempléni, illetve sárospataki közönség érdeklődésére.

Bevezetésként néhány szót a címeres halotti emlékekről (epitáfiumokról). A kötet, mellőzve pl. a csak feliratos emlékeket, a címeres epitáfiumok három típusával foglalkozik. A *halotti zászlókkal*, amelyeknek az újkorra kialakult mindkét fő típusát meghordozták a temetési menetben, majd az egyiket az elhunyt sírja fölé függesztették, míg a másik rúdját összetörve a koporsó mellé, a kriptába tették. A többnyire fából faragott és festett *címeres epitáfiumokkal*, amely, miután szintén meghordozták a temetési menetben, a templom falára függesztve emlékeztette az élőket és képviselte az elhunytat az istentiszteleteken. Végül a sokszor nagy számban készített, selyemre és papírra festett *halotti címerekkel*, amelyek a reprezentatív temetések alkalmi dekorációjául szolgáltak.

Az első ilyen emlék, a Sárospatak történetében meghatározó szerepet játszó serkei Lorántffy család utolsó sarjának halotti

címere, amely egy 30×41 cm nagyságú fekete papírlap ovális fehér középmezéjében mutatja a festett címert. Ezt fehérrel festett felirat veszi körül, a sarkokban a halált jelképező egy-egy fehér tulipánnal. A felirat a rövidítések feloldásával: *Ins(ignia) Illustr(issimae) et Magn(i)ff(ici)cae D(ominae) Cath(a)r(i)nae Lorandfi de Serke Viduae Illustr(issimi) ac Magn(i)ff(ici) D(omini) St(e)ph(a)ni Apafi de Apanagyfalva. Ob(it) 29. Apr(ilis) A(nn)o 1681. AEt(atis) S(uae) Cur(rente) 65. (!)* Magyar fordításban ez így hangzik: „A méltóságos és nagyságos apanagyfalvi Apafi István úr özvegyének, a méltóságos és nagyságos serkei Lorántffy Katalin úrnőnek a címere. Meghalt 1681. év április 29-én, a 65. évében járva.” Megjegyzendő, hogy a szöveg tévesen írja az elhunyt életkorát, mivel Katalin életének 67. évében halt meg. A felirat azonban ezen a helyen sérült és javított, azaz lehet, hogy a hibás számjegy egy téves javítási kísérlet eredménye.

A címer szélesen szegélyezett csücskös pajzs bordó (= vörös) mezejében fatörzsből kinövő két zöld hársfalevél. A sisakdísz megismétli a pajzs ábráját. A sisaktakaró vörös-arany. Ősi nemzetség ősi címere ez, ugyanis a Lorántffy család már a 12. századtól fogva ismert Ratold (= Rátót) nemzetségből származik, amelynek a címere vörös mezőben lebegő arany hársfalevél volt. A címer első ismert előfordulása Miklós országbíró 1238. évi pecsétjén, szintén igen korai. A címer később, a magyar

címerfejlődésben egyébként megszokott módon természetesebbé alakult, és a Lorántffy címerben már két zöld hársfalevél egy fatörzsből hajt ki. Érdekességként megemlíthetjük, hogy a címerfestő, talán figyelmetlenségéből először három hársfalevelet festett, amelyet utólag korrigált.

Lorántffy Katalin Sárospatakon született 1614. október elején Sárospatak urának, Lorántffy Mihálynak második feleségétől, csíkszentmihályi Andrassy Katalintól. Lorántffy Mihály alig egy hónappal élte túl legkisebb lányának születését. Katalinnak, a zeleméri Kamarás Borbálától (†1609) származó idősebb féltestvérei közül Zsuzsanna 1616-ban I. Rákóczi György későbbi erdélyi fejedelemhez, míg Mária (†1621) 1620-ban Rákóczi György testvéréhez, Zsigmondhoz ment feleségül. Lorántffy Katalin első férje, karatnai Alia Sámuel, Küküllő vármegyei főispán (1635-1638) volt, akitől Mária nevű lánya született. Alia Sámuel 1638-ban meghalt, ezért Katalin a fejedelemasszony rosszállása ellenére másodszer is férjhez ment, mégpedig Apafi Mihály későbbi erdélyi fejedelem öccséhez, Apafi Istvánhoz. Négy gyermekük született: Mária, Zsuzsanna, György és Miklós. Apafi mint a fejedelem udvari embere 1657-ben elkísérte II. Rákóczi Györgyöt a lengyelországi hadjáratára, aki azonban a kudarc után a rokonát egy évtizedre a lengyelek kezén hagyta túsznak. Apafi, miután saját pénzéből a fogságból kiváltotta magát, még visszatért Erdélybe, de röviddel utána, 1668. április 5-én meghalt a fogarasi várkastélyban. Az ismét özvegyesre jutott Katalin végül 1681-ig élt. Sajnos nem tudjuk biztosan, hogy Katalint hol temették el, bár valószínű, hogy sírját az Apafi család almakeréki kriptájában kell keresni. A halotti címer eredete jelenleg csak gróf Hadik Ágoston gyűjteményéig követhető vissza. Hadik, az 1849. évi szabadságharc ezredese ugyanis 1867-ben a

könyvtára és a térképgyűjteménye mellett több halotti címert, köztük Lorántffy Katalinét is az MTA-nak ajándékozta. Később az MTA könyvtára a címereket továbbadta az 1896 és 1934 között az épületben működő Magyar Történelmi Képcsarnoknak, amely végül újra a Magyar Nemzeti Múzeum része lett.

A következő két emlék, II. Rákóczi György erdélyi fejedelem halotti zászlaja és felesége, somlyai Báthory Zsófia epitáfiumcímere közül sajnos már csak az utóbbi van meg. Báthory Zsófia emléke közismert, a Nemzeti Múzeum letétjeként jelenleg is látható a sárospataki várkastély állandó kiállításán. 95 cm magas és 154 cm széles ovális, kartus alakú fából faragott festett epitáfium ez, amelynek keretezését későreneszánsz jellegű, áttört faragású virágos gyümölcsös girlandok, valamint kétdalt és alul középen plasztikus kerubfejek alkotják. A keret domborművű címet és körülötte rátétes betűkből kialakított feliratot fog körül. A felirata: *Principissa Sophia Bathory. de Somlyo. 1681.* azaz „somlyai Báthory Zsófia fejedelemasszony, 1681.” A címer az Erdélyi fejedelemségnek a Báthoryak boglárpajzsával kiegészített címere. A hercegi (fejedelmi) koronával fedett boglárpajzs vörös mezejében a farkas- (ill. sárkány-) fogas Báthory címer, amelyet a néhai Sárkányrend sárkánya övez. A nagypajzs pajzsfőjében jobbra arany nap és balra ezüst hold van. A pajzs hasított alsó részén, az egyszer vágott jobb oldal vágóvonalából arany mezőben fekete sas növekszik, míg az alsó vörös mező üres. A baloldali vörös mezőben hét ezüst bástya áll.

Az 1629-ben született Zsófia Báthory András és Anna Zakrzewska lányaként a Báthory család utolsó sarja volt. 1643. február 3-án Gyulafehérváron ment feleségül II. Rákóczi György erdélyi fejedelemhez. 1661-ben, a fejedelem halála

után, a fiával, I. Rákóczi Ferencsel (*1645) együtt a magyarországi birtokaira költözött, rekatolizált és az erőszakos ellenreformáció itteni vezéralakja lett. 1671-ben hatalmas váltságdíj fizetésével, és azzal, hogy a váraiba császári katonaságot fogadott megmentette a Wesselényi-féle összeesküvésbe keveredett fia életét. Munkács várában halt meg, ahonnan a testét 1681. március 1-jén átvitték Kassára és a ferencesek Szt. Antal kápolnájában ravalatozták fel. 1681. március 16-án az általa építtetett kassai jezsuita templom kriptájában, a fia mellé temették el. Az epitáfium évszáma szokatlan módon nem a halál, hanem a temetés idejét tükrözi, ami arra utalhat, hogy az elhunyt rangjához képest egyébként szerény epitáfium csak a temetés után készült el. Érdekes továbbá, hogy míg Báthory Zsófia halotti emlékét ismeretlen időben eltávolították a helyéről, addig I. Rákóczi Ferencé ma is a volt jezsuita (1811-óta premontrei) templom falán függ. A Magyar Nemzeti Múzeum az Ernst Múzeum 1939. évi aukcióján vásárolta meg. Sárospatak története szempontjából Báthory Zsófiánál is fontosabb a kalandos sorsú II. Rákóczi György erdélyi fejedelem személye. I. Rákóczi György erdélyi fejedelem és Lorántffy Zsuzsanna legidősebb fiaként született 1621-ben. 1640-ben már váradi főkapitány és Bihar vármegye főispánja, majd 1646-1648 között Borsod vármegye főispánja volt. Bár az apja már 1642-ben fejedelemmé választotta, de az ifjabb Rákóczi ténylegesen csak apja halála után, 1648. október 11-én foglalhatta el a fejedelmi széket. Török hűbéresként szinte nagyhatalmi ambíciói voltak. 1653-ban fennhatósága alá vonta Moldvát és Havasalföldet. 1657-ben a lengyel trón megszerzéséért indított hadjáratában elfoglalta Varsót, de miután a svéd szövetségesei cserbenhagyták, kénytelen volt visszavonulni. Rákóczi ugyan hazajutott

Erdélybe, de a serege útközben a tatárok fogságába esett. A Rendek akkor török nyomásra Rhédey Ferencet választották fejedelemmé, de Rákóczi 1658-ban visszaszerezte tőle a hatalmat. Legyőzte az ezt követően fejedelemmé választott Barcsai Ákost is, de végül 1660. május 22-én Szászfenes és Gyalu között vereséget szenvedett a budai pasától, és hamarosan belehalt az itt szerzett fejesebe. A sárospataki vártemplom családi kriptájában temették el 1661. április 24-én. A kriptát később a Rákócziak habsburgiánus ellenségei teljesen feldúlták, ám különös módon a templom falán függő pompás halotti zászlaja megmaradt, igaz, hogy megléte a 20. századra a feledés homályába merült. A vártemplom sírjait, köztük a feltételezett Rákóczi kriptát feltáró és az itteni halotti emlékeket publikáló Gervers-Molnár Vera pl. nem tudott róla, hogy a halotti zászló sokáig a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményét gazdagította, egészen a második világháború végéig, amikor is végleg nyoma veszett. A vörös selyemdamaszt zászlón Erdély és a Rákóczi család címere, valamint mindkét oldalán a fejedelem erényeit és vitézségét dicsőítő, a halálát leíró hosszú arany betűs felirat, illetve egy 24 soros disztichonban írt epitáfiumvers volt. A zászló latin feliratait csak Szirmay Antal *Notitia topographica, politica inclityi comitatus zempleniensis* című 1803-ban Budán megjelent munkájából ismerjük. Sajnos a zászlóról eddig se rajz se fénykép nem került elő.

A rongyolt zászlót a sárospataki vártemplom karzatáról még 1807-ben, azaz igen korán Dellevaux kamarai tanácsos juttatta a Nemzeti Múzeumba. Később a Régiségtár időről-időre megjelentetett vezetőiben rendszeresen megemlékeznek róla. Az utolsó, 1938-as kiadás szerzője már csak zászlótöredékről ír, bár nem kell apró töredékre gondolnunk, mivel a Múzeum

többi méretes halotti zászlajával együtt függött a Régiségtár folyosóján. A sorsát csak találgathatjuk. Bárányné Oberschall Magda 1945. évi jelentése szerint pl. „... a Múzeum értékes textil és fegyveranyaga, ami a nedvesség miatt a pincébe nem volt menekíthető... egy földszinti szobába voltak elhelyezve, amely szobának ablakai homokzsákokkal voltak eltorlaszolva, ajtajai pedig szigorúan el voltak zárva. Az ostromot követő zavaros időkben ezt a textilanyagot szétdúlták” (ti. a szovjet katonák). Teljesen azonban az sem zár-

ható ki, hogy az 1945. januári tűzvészben pusztult el. Az ideiglenes műtárgyraktárnak használt lapidárium állítólag az illegálisan behatoló szovjet katonák által eldobott cigarettacsikkól lobbant lángra és égett porig.

Végül Kossuth Lajos halotti címeréről kell megemlékeznünk, akinek Zemplén megyei kötődése közismert. Kossuth Lajost halála után a Magyar Nemzeti Múzeum előcsarnokában ravatalozták fel. A ravatalt díszítő halotti címere innét került a gyűjteménybe.

(Baják László: A Magyar Nemzeti Múzeum címeres halotti emlékei, MNM, Budapest, 2007. Bibliotheca Humanitatis Historica, XIX. köt.)

Don Quijote, 1967, tusrajz

Számunk szerzői

Agárdi Péter 1946-ban született Budapesten. József Attila-díjas irodalomtörténész, az irodalomtudomány kandidátusa, a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar tszv. egyetemi tanára, intézetigazgató; az MTA Filozófiai Kutatóintézete Lukács Archivumának tudományos főmunkatársa.

Baják László 1961-ben született Budapesten. Történész-heraldikus-muzeológus, a Magyar Nemzeti Múzeum tudományos munkatársa.

Bolvári-Takács Gábor PhD 1967-ben született Sárospatakon. Történész, művelődésszervező, jogász, a Magyar Táncművészeti Főiskola habilitált főiskolai tanára, lapunk főszerkesztője.

Gábori Kovács József 1983-ban született Sajószentpéteren. Költő.

Kántás Balázs 1987-ben született Budapesten. Költő, műfordító.

Kis Gábor 1980-ban született Debrecenben. A Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának PhD-hallgatója.

Kovács Henrik 1979-ben született Budapesten. Néptáncpedagógus, a Magyar Táncművészeti Főiskola adjunktusa, az Eötvös Loránd Tudományegyetem PhD-hallgatója.

Kőhádi Zsolt 1942-ben született Budapesten. Filmtörténész, kritikus, a Magyar Nemzeti Filmarchívum ny. munkatársa.

Lázár Bence András 1989-ben született Szegeden. Költő.

Popély Gyula 1945-ben született Abarán. Történész, az MTA doktora, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karának habilitált egyetemi docense.

Szűk Balázs 1960-ban született Egerben. Médiakommunikátor, a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola óraadó tanára, a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának PhD-hallgatója.

Tamás Edit 1968-ban született Sárospatakon. Történész-muzeológus, geográfus, a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeumának főmuzeológusa, lapunk szerkesztőbizottsági tagja.

Tusnád László 1940-ben született Mátészalkán. Költő, műfordító, irodalomtörténész, az irodalomtudomány kandidátusa, a Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar (Sárospatak) főiskolai tanára.

Vámosi Katalin 1966-ban született Miskolcon. Művészettörténész, a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeumának munkatársa.

Váradi-Kusztos Györgyi 1978-ban született Dicsőszentmártonban. Irodalomtörténész, a nagykőrösi Arany János Református Gimnázium tanára, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karának PhD-hallgatója.

Völgyesi Orsolya PhD 1968-ban született Budapesten. Irodalomtörténész, az MTA Irodalomtudományi Intézetének tudományos főmunkatársa.

Cantata Profana, 1966, színes rézkarc, aquatinta